

9.9.2019

STM058:00/2019

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
Herttaliisa Tuure, toiminnanjohtaja
Reetta Pietikäinen, asiantuntija
tyopajayhdistys@tpy.fi

Lausunto:

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain 6 luvun 3 a §:n ja 7 luvun 5 a §:n kumoamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamiseksi

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi työttömyysturvan omavastuupäivin toteutetun aktiivimallin leikkurit ja velvoitteet. Muutettaviksi ehdotetaan työttömyysturvalakia, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ja työttömyyskassalakia. Aktiivimalliin liittyi myös työttömyysturvan alkuun asetettavan omavastuuajan lyhentäminen aiemmasta 7 arkipäivästä 5 arkipäivään, jota ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi.

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) arvioi esitystä ja aktiivimallia sekä niiden vaikutuksia erityisesti heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien työttömien ja työpajatoiminnan kannalta. TPY on toteuttanut jäsenilleen aktiivimalliin liittyviä kyselyitä ja huomioi saadut kommentit lausunnossaan.

Yhdistyksen keskeiset huomiot lausunnossa:

- Aktiivimalli ei ole vaikuttava keino lisätä työllisyyttä. TPY kannattaa aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista.
- Työttömyyden omavastuuajan jättäminen 5 arkipäivään aiemman 7 arkipäivän sijaan vahvistaa työttömän taloudellista tilannetta ja on siten tarkoituksenmukaista.
- Työpajakentältä kerätyt näkemykset osoittavat aktiivimallin vaikutusten olevan päinvastaisia, kuin on tavoiteltu. Aktiivimalli ei ole aktivoinut tai kannustanut: se on koettu epäoikeudenmukaisena ja työttömiä syyllistävänä, ja se on murentanut luottamusta yhteiskuntaa kohtaan. Tämä voi puolestaan syventää syrjäytymistä.
- Aktiivimalli ei ole edistänyt etuuskien ja palkkatyötulojen yhteensovittamista. Yhteensovittaminen olisi kuitenkin toimiva keino tukea työllistymistä, ja siihen liittyvää prosessia tulee kehittää ja nopeuttaa.
- Aktiivimalli ei tarjoa tukea työllistymiseen tai tuo uusia mahdollisuuksia niille, jotka tukipalveluita eniten tarvitsisivat. TPY peräänkuuluttaa työllistymistä aidosti tukevien ratkaisujen, kuten yksilöllistä tukea ja ohjausta sisältävien valmennus-, kuntoutus- ja työllistämispalveluiden vahvistamista ja lisäämistä.

Kuten esityksessä todetaan, aktiivimallin vaikutuksia työllisyyteen on vaikea erottaa parantuneesta työllisyys- ja suhdannetilanteesta. TPY on kerännyt tietoa aktiivimallin vaikutuksista työpajakentällä ja heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien siihen liittämistä näkemyksistä.

Työpajakentän kokemukset aktiivimallista: epäoikeudenmukainen ja luottamusta murentava

TPY:n jäsenistölleen toteuttamien kyselyiden mukaan työpajatoimintaan osallistuvat ovat kokeneet aktiivimallin epäoikeudenmukaisena ja työttömiä syyllistävänä. Aktiivimallin aktiivisuusvaatimuksen täyttämiseen ei omasta tahtotilasta ja aktiivisuudesta huolimatta ole aina mahdollisuuksia. Erään työpajanuoren haastattelulainaus tiivistää kokemukset: *"On väärin, että se, joka on yrittänyt saada töitä tai toimintaa, häntä sakoetaan siitä, ettei yrityksestä huolimatta ole onnistunut."* (työpajanuori).

Työpajakentältä kerätyt näkemykset osoittavat aktiivimallin vaikutusten olevan päinvastaisia kuin on alun perin tavoiteltu. Aktiivimalli ei ole aktivoinut tai kannustanut, vaan lannistanut, ja epäoikeudenmukaisuuden kokemukset ovat kasvattaneet epäluottamusta yhteiskuntaa kohtaan. Tämä ei ole edistänyt koulutus- ja

9.9.2019

työmarkkinoille kiinnittymistä. Tutkimuksissa on todettu, että nuorten sosiaalinen luottamus on heikentynyt. On myös havaittu, että luottamuksen puute sisältää itseään vahvistavan syrjäytymiskiirteen riskin.¹

Työpajakentältä kerättyjen kokemusten mukaan aktiivimalliin liittyvä tiedotus ja neuvonta on ollut puutteellista ja epäselvää. Aktiivimalli lisäsi hallinnollista ja neuvontatyötä sekä työttömyysetuuksien maksajilla että TE-hallinnossa, eikä niiden resursseja vahvistettu tässä suhteessa. Aktiivimalli ei ole myöskään edistänyt etuuksien ja palkkatyötulojen yhteensovittamista: tähän liittyvää prosessia tulee kehittää ja nopeuttaa.

Aktiivimalli on lisännyt työpajapalveluiden kysyntää monella alueella. Yhä useampi työtön on ollut suoraan yhteydessä työpajoille päästäkseen palveluihin: *”Työpajalle otetaan yhteyttä päivittäin, aktiivimalli on lisännyt suoria yhteydenottoja. Pajat ovat täynnä ja jonotuslista pitkä!”* (työpajatoimija). On hyvä, että työpajatoiminta työllisyyttä edistävänä palveluna kiinnostaa. Työpajapaikat on kuitenkin tarkoituksenmukaista varata niille, jotka aidosti tarvitsevat valmennuspalveluita. Työpajatoiminta ei voi toimia työttömyysturvaleikurin ehkäisytoimena: sen tulee aina olla yksilöllisiin tarpeisiin vastaavaa ja tavoitteellista. Suurin osa työpajojen tuottamista palveluista on hyväksytty aktiivimallin mukaiseksi aktiivisuutta kerryttäväksi toiminnaksi, mutta osa esimerkiksi elämänhallintaan keskittyvästä työpajatoiminnasta on tehdyistä laajennuksista huolimatta rajattu sen ulkopuolelle.

Työttömyyden alun omavastuupäivät

Aktiivimalliin liittyi myös työttömyysturvan alkuun asetettavan omavastuuajan lyhentäminen aiemmasta seitsemästä arkipäivästä viiteen arkipäivään. Esityksessä ollaan pitämässä omavastuu-aika viidessä arkipäivässä. Tämä vahvistaa työttömän taloudellista tilannetta ja on siten tarkoituksenmukaista.

Sanktioinnista yksilöllisten palveluiden vahvistamiseen

Aktiivimallin tavoitteeksi kuvattiin työllisyyden lisääminen. Tavoite on tärkeä, mutta sanktioinnille perustuva malli ei ole vaikuttava keino sen saavuttamiseen. Aktiivimalli ei tarjoa tukea työllistymiseen tai tuo uusia mahdollisuuksia tukipalveluita tarvitseville. Heikossa työmarkkina-asemassa olevat työttömät ja esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tarvitsevat sanktioinnin sijaan yksilöllistä tukea tilanteensa edistämiseksi.

Palkkatyön löytäminen etenkin haja-asutusalueilla ja ikääntyneiden tai osatyökykyisten työttömien kohdalla on haasteellista. Myös esityksessä tuodaan esille, että aktiivimalli on alentanut työttömyysturvaetuutta erityisesti iäkkäiltä, yli 55-vuotiailta etuudensaajilta. On myös huomattava, että työttömyyden taustalla olevat syyt ovat moninaisia, ja näin myös työllistymistä tulee tukea erityyppisiin tarpeisiin vastaavien palveluiden avulla. Riittävän monipuolisia palveluita ei kuitenkaan ole tarpeisiin nähden kattavasti tarjolla. Myös esityksessä todetaan, että TE-toimistojen mahdollisuudet tarjota palkkatuettua työtä tai työllistymistä edistäviä palveluita vaihtelevat. TE-palveluiden raju karsiminen ja digitaalisten palveluiden painottaminen ovat jättäneet osan heikossa työmarkkina-asemassa olevista palveluiden ulkopuolelle.

TPY peräänkuuluttaa työllistymistä aidosti tukevien ratkaisujen, kuten yksilöllistä tukea ja ohjausta sisältävien valmennus-, kuntoutus- ja työllistämispalveluiden sekä TE-palveluiden vahvistamista ja lisäämistä.

¹ Ks. Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

9.9.2019

Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö vaikuttavina kouluttautumista ja työllistymistä edistävinä palveluina

- Työpajatoiminta on osa aktiivista työvoima- ja sosiaalipolitiikkaa. Työpajatoiminta tukee arjenhallintaa sekä koulutukseen ja työelämään sijoittumista.
- Työpajatoiminta on vaikuttavaa: 4/5 nuoresta sijoittuu jakson jälkeen positiivisesti. 90 % valmentautujista on kokenut sosiaalista vahvistumista työpajajakson aikana.
- TPY:n jäsenorganisaatioista 60 % toteuttaa työpajatoiminnan lisäksi etsivää nuorisotyötä.
- Etsivä nuorisotyö auttaa koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevia tai palveluiden saavuttamiseen tukea tarvitsevia nuoria.
- Etsivä nuorisotyö tarjoaa yksilöllistä tukea ja ohjausta, jossa ydinelementteinä on kohtaaminen, kokonaisvaltaisuus ja luottamus. Yli 90 % nuorista on kokenut sosiaalista vahvistumista etsivän nuorisotyön aikana.